

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości

z 23.12.2015 r.

Regulamin urzędowania sądów powszechnych

(t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 2316 ze zm.)

Na podstawie art. 41 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 2062 ze zm.*) zarządza się, co następuje:

Dział I. Przepisy wstępne

§ 1. Rozporządzenie określa wewnętrzną organizację, porządek funkcjonowania sądów powszechnych, zwanych dalej „sądami”, porządek czynności podejmowanych w sądach, porządek urzędowania organów sądów, wykonywania zadań przez sędziów i asesorów sądowych pełniących funkcje kierownicze, tok czynności administracyjnych w sprawach należących do właściwości sądów, dopuszczalne systemy i rozkład czasu urzędowania oraz szczegółowe warunki udostępniania pomieszczeń dla uczestników postępowania, świadków i innych osób przebywających w sądach.

1. Podstawę prawną do wydania przez Ministra Sprawiedliwości niniejszego rozporządzenia stanowi art. 41 § 1 PrUSP. Określona w nim delegacja do wydania przez Ministra Sprawiedliwości aktu wykonawczego do ustawy jest w zasadzie tożsama z zakresem przedmiotowym wskazanym w § 1 rozporządzenia. Artykuł 41 § 1 PrUSP, w którym ustawodawca określił granice delegacji do wydania aktu wykonawczego – regulaminu wewnętrznego urzędowania sądów powszechnych w drodze rozporządzenia, ma obecnie co do zasady taki sam zakres przedmiotowy jak określona w § 1 RegUrządSądPowsz materia tego aktu prawnego. Z delegacji ustawowej (art. 41 § 1 PrUSP) w brzmieniu na dzień wejścia

---

* T.j. zmiana od redakcji.

w życie niniejszego rozporządzenia wynika bowiem, że regulamin określa wewnętrzną organizację i porządek funkcjonowania sądów, porządek czynności w sądach, porządek urzędowania organów sądów i wykonywania zadań przez sędziów pełniących funkcje kierownicze, tok czynności administracyjnych w sprawach należących do właściwości sądów, dopuszczalne systemy i rozkład czasu urzędowania oraz szczegółowe warunki udostępniania pomieszczeń dla uczestników postępowania, świadków i innych osób przebywających w sądach.

Rozporządzenie zostało wydane po upływie niespełna pół roku obowiązywania poprzedniego rozporządzenia z 25.6.2015 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz.U. z 2015 r. poz. 925). W uzasadnieniu projektu niniejszego rozporządzenia wskazano, że konieczność jego wydania powstała w związku ze zmianami ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych wprowadzonymi ustawą z 10.7.2015 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r. poz. 1224 ze zm.). Omawiane rozporządzenie w zasadniczym zakresie przyjmuje założenie kontynuacji poprzedniej regulacji i zachowuje dotychczasową systematykę, jednakże uwzględnia szereg zmian, które nastąpiły w stanie prawnym, w tym m.in. tak istotną kwestię, jak upoważnienie asesorów sądowych do wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości w sądach rejonowych.

Treść § 1 RegUrządSądPowsz, określającego przedmiot regulacji rozporządzeniem, uwzględnia porządek czynności podejmowanych w sądach, porządek urzędowania organów sądów, wykonywania zadań przez sędziów i asesorów sądowych pełniących funkcje kierownicze, tok czynności administracyjnych w sprawach należących do właściwości sądów, rozkład czasu urzędowania oraz szczegółowe warunki udostępniania pomieszczeń dla uczestników postępowania, świadków i innych osób przebywających w sądach. Pomimo jednak tak wskazanego zakresu przedmiotowego rozporządzenia, nie zawiera ono wyczerpującej regulacji w zakresie „dopuszczalnych systemów i rozkładu czasu urzędowania”. W Dziale II Rozdziale 7 zawarto natomiast przepisy ogólne dotyczące czasu urzędowania sądów (§ 40–41a RegUrządSądPowsz). Należy jednak przyjąć, że sformułowanie zawarte w delegacji ustawowej jest niejasne. Nie wiadomo bowiem jakie znaczenie co do regulacji „systemów i rozkładu czasu” miał na uwadze ustawodawca włączając to pojęcie w zakres delegacji (art. 41 § 1 PrUSP). Z pewnością nie chodzi tu o systemy i rozkład czasu pracy pracowników sądowych, gdyż RegUrządSądPowsz nie jest tym aktem prawnym, który taką materię, należącą do ustawy, mógłby regulować. Wobec tych wątpliwości uznać należy, że w przytoczonym pojęciu mieści się dokładnie czas urzędowania sądów, o czym traktuje Rozdział 7 Działu I (§ 40–41a RegUrządSądPowsz).

W szeroko ujętym pojęciu czasu urzędowania sądów zawiera się czas pracy osób wykonujących czynności w sądach na podstawie różnych stosunków prawnych w ramach różnych systemów i rozkładu czasu pracy,

regulowanych w odpowiednich ustawach. Zagadnienie czasu pracy sędziów reguluje Prawo o ustroju sądów powszechnych, zaś w odniesieniu do pracowników sądów (w tym urzędników i pracowników niższego szczebla) art. 18 PracSądProkU odsyła do odpowiedniego stosowania przepisów PracUrzPaństwU oraz KP.

2. Czas pracy sędziów uregulowany został w art. 83 PrUSP, z którego wynika, że czas pracy sędziego jest określony wymiarem jego zadań. Przepis ten ustanawia zadaniowy system czasu pracy sędziego, który uzasadniony jest szczególnym charakterem służby i organizacją pracy sędziego. Oznacza to, że sędzia nie ma określonych sztywnych ram czasu pracy, który wynika z nałożonych zadań, określonych podziałem czynności obowiązujących sędziego, poza czasem pracy na sesjach oraz w ramach dyżurów, które wskazują konkretne godziny obowiązującego czasu pracy.

Powyższe nie oznacza jednak, że zakres zadań nałożonych na sędziego nie doznaje żadnych ograniczeń z punktu widzenia koniecznego do ich realizacji czasu. Powinien on bowiem być tak określony, aby możliwe było wykonanie zadań przez sędziego w ramach norm powszechnie obowiązujących, a wynikających z KP. Z art. 129 § 1 KP wynika, że czas pracy nie może przekraczać 8 godzin na dobę i przeciętnie 40 godzin w przeciętnym pięciodniowym tygodniu pracy w przyjętym okresie rozliczeniowym, nieprzekraczającym 4 miesięcy. W praktyce wypełnienie powyższej normy jest niezwykle trudne do weryfikacji z uwagi na brak formalnej ewidencji czasu pracy sędziego. Poza bowiem czynnościami, które sędzia jest obowiązany przeprowadzić na wyznaczonych rozprawach, posiedzeniach, dyżurach w budynku sądu, w liczbie wynikającej z podziału czynności, ma także obowiązek wykonać szereg innych czynności, niekoniecznie w budynku sądu (merytoryczne przygotowanie do rozpoznania spraw). Czas pracy sędziego jest zatem ściśle związany z liczbą spraw powierzonych sędziemu do rozpoznania, stopniem ich trudności, złożoności i skomplikowania.

Zakres zadań powierzonych sędziemu wynika bezpośrednio z podziału czynności ustalanego przez prezesa sądu apelacyjnego (dla sędziów tego sądu) i prezesa sądu okręgowego (dla sędziów tego sądu, jak również sędziów sądów rejonowych okręgu), po zaopiniowaniu przez odpowiednie kolegium sądu. Prezes sądu jest zatem tym organem, na którym spoczywa wyjątkowa odpowiedzialność za oparte na obiektywnych przesłankach obciążenie sędziów, co jest zadaniem szczególnie trudnym ze względu na różne kategorie spraw, ich odmienną specyfikę i niekiedy niemożliwą do przeprowadzenia rzetelną analizę porównawczą stopnia trudności różnych rodzajów spraw.

Zgodnie z uchw. SN z 8.4.2009 r. (II PZP 2/09, OSNP 2009, Nr 19–20, poz. 249), sędziemu sądu powszechnego nie przysługuje dodatkowe wynagrodzenie na zasadach wynikających z art. 151¹ KP w razie świadczenia pracy w rozmiarze wykraczającym poza normy czasu pracy ustanowione w art. 129 § 1 KP. W uzasadnieniu tego rozstrzygnięcia

SN zwrócił m.in. uwagę na to, że w głębszej warstwie językowej sformułowanie zawarte w art. 83 PrUSP jest odmienne od zastosowanego w art. 140 KP. W ostatnim z przepisów mówi się o tym, że w przypadku stosowania zadaniowego czasu pracy pracodawca z pracownikiem ustala zadania do wykonania, uwzględniając wymiar czasu pracy, o którym mowa w art. 129 KP. Innymi słowy, KP pozwala na wprowadzenie systemu zadaniowego czasu pracy, ale uzgodnienie rozmiaru prac zależy od stron stosunku pracy i musi odnosić się do wymiaru czasu pracy określonego w art. 129 KP. Tymczasem art. 83 PrUSP stanowi tylko, że czas pracy sędziego jest określony wymiarem jego zadań. Przepis nie odsyła do żadnych norm czasu pracy, ani jego wymiaru, wzorem art. 140 KP. Jest to różnica zasadnicza, która nie pozwala przyjąć, że czas pracy określony w art. 83 PrUSP jest rodzajem zadaniowego czasu pracy z KP i w związku z tym trzeba do jego wykładni stosować orzecznictwo odnoszące się do konsekwencji przekroczenia norm z art. 129 KP. Czas pracy sędziego jest bowiem szczególnie w tym sensie, że musi on wykonywać każde zadanie, wynikające z przydzielonych mu obowiązków. W związku z powyższym SN skonstatował, że PrUSP w pełni normuje czas pracy sędziego i nie pozwala na posiłkowe stosowanie KP w tym zakresie.

3. Czas pracy urzędników i innych pracowników sądów, zgodnie z odesłaniem wynikającym z art. 18 PracSądProkU, jest uregulowany w PracUrzPaństwU. Z art. 18 PracSądProkU wynika bowiem, że w sprawach nieuregulowanych tą ustawą do urzędników i innych pracowników sądów i prokuratury stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z 16.9.1982 r. o pracownikach urzędów państwowych, a w sprawach nieuregulowanych także w tej ustawie – przepisy KP.

Czas pracy pracowników urzędów państwowych został uregulowany w PracUrzPaństwU, nie stosuje się zatem do tej kategorii pracowników KP, lecz na zasadzie *lex specialis* przepisy wymienionej ustawy. Zgodnie z art. 29 PracUrzPaństwU, w brzmieniu obowiązującym od 23.9.2010 r. (nadany ustawą z 5.8.2010 r. o zmianie ustawy o pracownikach urzędów państwowych, Dz.U. Nr 165, poz. 1118), czas pracy urzędników państwowych nie może przekraczać 8 godzin na dobę i średnio 40 godzin tygodniowo w przyjętym okresie rozliczeniowym nie dłuższym niż 8 tygodni. W wypadkach uzasadnionych rodzajem pracy i jej organizacją mogą być stosowane rozkłady czasu pracy, w których jest dopuszczalne przedłużenie czasu pracy do 12 godzin na dobę. W tych rozkładach czas pracy nie może jednak przekraczać średnio 40 godzin na tydzień, w przyjętym okresie rozliczeniowym nie dłuższym niż 12 tygodni. Jeżeli wymagają tego potrzeby urzędu, urzędnik sądowy może być zatrudniony poza normalnymi godzinami pracy, a w wyjątkowych wypadkach także w nocy oraz w niedziele i święta. Powyższej reguły, dopuszczającej możliwość zatrudniania poza normalnym czasem pracy nie stosuje się do kobiet w ciąży oraz do osób (bez ich zgody) sprawujących pieczę nad osobami wymagającymi stałej opieki lub opiekujących się dziećmi

w wieku do lat ośmiu. Wprowadzona z dniem 23.9.2010 r. nowelizacja przytoczonego art. 29 PracUrzPaństwU dotyczyła ust. 3 art. 29. Zgodnie z nowym brzmieniem tego przepisu, urzędnicy państwowi mogą być zatrudniani w tzw. równoważnym systemie czasu pracy, czyli w warunkach wydłużenia dobowej normy czasu pracy w niektórych dniach oraz poza normalnymi godzinami pracy, w porze nocnej, a także w niedziele i święta. Tej reguły nie stosuje się jednakże do kobiet w ciąży oraz do osób sprawujących pieczę nad osobami wymagającymi stałej opieki lub opiekujących się dziećmi w wieku do lat ośmiu – bez zgody tychże osób. W nowym brzmieniu przepisu zatem, zakaz zatrudniania wymienionych wyżej osób w równoważnym systemie czasu pracy, w godzinach nadliczbowych, w porze nocnej a także w niedziele i święta, nie ma już charakteru bezwzględnego, gdyż zakaz nie obowiązuje, jeżeli urzędnik wyrazi zgodę na zatrudnienie w takich warunkach. Poza powyższym, nowelizacja rozszerzyła krąg osób objętych względnym zakazem w tym znaczeniu, że nie dotyczy on już obecnie tylko kobiet opiekujących się dziećmi w wieku do ośmiu lat, lecz wszystkich osób (bez względu na płeć) sprawujących pieczę nad osobami wymagającymi stałej opieki lub opiekujących się dziećmi w wieku do lat ośmiu. Zgodnie zatem z wyrażoną w Konstytucji RP zasadą równości kobiet i mężczyzn poszerzono krąg osób uprawnionych do pewnych przywilejów w zakresie czasu pracy, z uwagi na sprawowaną opiekę.

4. Ustawodawca w art. 41 § 1 PrUSP zalecił, aby Minister Sprawiedliwości wydając rozporządzenie uwzględnił zasady sprawności, racjonalności, ekonomicznego i szybkiego działania oraz potrzeby zapewnienia rzetelnego wykonywania zadań powierzonych sądom. To zalecenie, nie zawierające wprawdzie żadnych szczegółowych wskazówek, ma na celu optymalną realizację celu nadrzędnego zapisanego w art. 45 ust. 1 Konstytucji RP w zakresie odnoszącym się do reguł urzędowania sądów powszechnych. Zgodnie z brzmieniem art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. Regulamin jest tym aktem wykonawczym, którego zadaniem jest taka organizacja urzędu państwowego, jakim jest sąd, aby wymiar sprawiedliwości sprawowany przez sądy oraz zadania z zakresu ochrony prawnej były wykonywane w sposób odpowiadający najwyższemu standardom europejskiego państwa prawa ze szczególnym uwzględnieniem charakteru uprawnień podmiotów, których dotyczy art. 45 Konstytucji RP. Wprawdzie zawarte w art. 41 § 1 PrUSP zalecenie adresowane jest przez ustawodawcę do Ministra Sprawiedliwości, to jednak należy przyjąć, że sądy powszechne realizując rzetelnie powierzone im zadania z zakresu wymiaru sprawiedliwości i ochrony prawnej powinny dokonywać takiej wykładni przepisów regulaminu, aby zasady sprawności, racjonalności, ekonomicznego i szybkiego działania znalazły urzeczywistnienie w codziennym funkcjonowaniu.

5. Należy przyjąć, że zalecenie dotyczące sprawności, racjonalności, rzetelności, wskazane w art. 41 § 1 PrUSP odnosi się do wszystkich zagadnień wymienionych w pierwszej części tego przepisu, dotyczy zatem nie tylko pracy sędziów, asesorów, referendarzy orzekających w sprawach powierzonych sądom do rozpoznania, jak również urzędników, ale także reguł budowy i rozwoju infrastruktury, stanowiącej niezbędną bazę funkcjonowania sądów, jak również obejmuje działalność administracyjną sądów, organizację pracy, czynności organów oraz innych osób pełniących funkcje kierownicze w sądach.

6. Zgodnie z art. 41 § 1 PrUSP oraz § 1 RegUrządSądPowsz, regulamin określa tok czynności administracyjnych w sprawach należących do właściwości sądów. Precyzyjne określenie działalności administracyjnej sądów jest trudne do jednoznacznego i wyczerpującego zdefiniowania. Najogólniej rzecz ujmując, uwzględniając art. 8 pkt 1 i 2 PrUSP w brzmieniu obowiązującym od 28.3.2012 r., należy wskazać, że działalność administracyjna sądów polega na zapewnieniu odpowiednich warunków techniczno-organizacyjnych oraz majątkowych funkcjonowania sądu i wykonywania przez sąd zadań polegających na sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości oraz zadań z zakresu ochrony prawnej, powierzonych w drodze ustaw (art. 1 § 2 i 3 PrUSP). Działalność administracyjna sądów polega także na zapewnieniu właściwego toku wewnętrznego urzędowania sądu, bezpośrednio związanego z wykonywaniem przez sąd zadań, o których mowa w art. 1 § 2 i 3 PrUSP. Oznacza to, że działalność administracyjna sądów została niejako podporządkowana celom, jakimi są wyżej wskazane zadania sądów, którym ma służyć. Funkcją działalności administracyjnej jest zatem zapewnienie odpowiednich warunków funkcjonowania sądów w sferze majątkowej, techniczno-organizacyjnej oraz w zakresie zapewnienia właściwego toku wewnętrznego urzędowania, tak aby sądy mogły wykonywać zadania z zakresu wymierzania sprawiedliwości i ochrony prawnej, do których zostały powołane.

Fundamentalnym zadaniem, które spoczywa na sądach powszechnych jest sprawowanie wymiaru sprawiedliwości w zakresie nienależącym do sądów administracyjnych, sądów wojskowych oraz Sądu Najwyższego, jak również wykonywanie powierzonych w drodze ustaw zadań z zakresu ochrony prawnej (art. 1 § 2 i 3 PrUSP).

W ramach działalności administracyjnej można wyodrębnić dwa obszary. Przede wszystkim działalność administracyjna powinna służyć zapewnieniu odpowiednich warunków do wykonywania przez sądy funkcji orzeczniczych poprzez zapewnienie optymalnych warunków materialnych i organizacyjnych (struktura organizacyjna, warunki lokalowe, wyposażenie, budżet, zapewnienie obsady osobowej). Działalność administracyjna to także zapewnienie właściwego toku urzędowania sądu, w tym m.in. podział czynności, organizacja przebiegu czynności, zakresy obowiązków, zasady przydziału spraw, organizacja pracy.

Działalność administracyjna sądów należy do organów sądów, osób pełniących funkcje oraz do urzędników, a czynności z zakresu działalności administracyjnej sądów należą także do sędziów, jeżeli to wynika z przepisów prawa. Sprawowanie nadzoru nad prawidłową realizacją działalności administracyjnej sądów powierzone zostało Ministrowi Sprawiedliwości (art. 9 PrUSP) i prezesom sądów (art. 9a § 2 PrUSP).

7. Zgodnie z art. 41 § 1 PrUSP, wydanie rozporządzenia następuje po zasięgnięciu opinii KRadS, której treść nie jest dla Ministra Sprawiedliwości wiążąca. Zarówno zatem w sytuacji, w której KRadS, jako organ konstytucyjny stojący na straży niezależności sądów i niezawisłości sędziów (art. 186 ust. 1 Konstytucji RP), opiniuje przedstawiony jej projekt rozporządzenia pozytywnie, bądź negatywnie, czy też zgłasza określone uwagi do brzmienia poszczególnych przepisów postulując ich korektę, Minister Sprawiedliwości nie jest związany wyrażoną w ten sposób opinią. Z uwagi jednak na usytuowanie KRadS w porządku ustrojowym państwa, określonym w Konstytucji RP, należy uznać, że opinia wyrażona przez ten organ powinna być uwzględniana przy wydawaniu aktów prawnych na podstawie delegacji ustawowych przez organ władzy wykonawczej, jakim jest Minister Sprawiedliwości. Zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 6 KRadSU, Rada opiniuje projekty aktów normatywnych dotyczących sądownictwa i sędziów oraz przedstawia wnioski w tym zakresie. Rada wyraża opinie bądź stanowiska w tym przedmiocie, które podejmuje zgodnie z art. 21 ust. 2 KRadSU bezwzględną większością głosów w głosowaniu jawnym, przy czym na żądanie członka Rady głosowanie jest tajne.

Wzgląd na pozycję KRadS w porządku ustrojowym państwa, jak też kompetencje Rady, doświadczenie, szeroką wiedzę jej członków o całości kształcie funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, powinny powodować że Minister Sprawiedliwości wydając akt wykonawczy o tak szczególnym znaczeniu, jakim jest regulamin urzędowania sądów, powinien kierować się wskazówkami sformułowanymi przez Radę.

W odniesieniu do omawianego rozporządzenia (na etapie przedłożonego do zaopiniowania projektu), KRadS wyraziła 11.12.2015 r. zasadniczo negatywną opinię w szczególności sprzeciwiając się regulacjom, które wykraczają poza uprawnienie nadane Ministrowi Sprawiedliwości w art. 41 § 1 PrUSP. Następnie w stanowisku przyjętym 13.1.2016 r., po wejściu w życie z 1.1.2016 r. rozporządzenia, KRadS wyraziła stanowczy sprzeciw wobec pozbawienia jej możliwości zaopiniowania rozporządzenia w pełnej treści i wskazała, że w pierwotnie przedłożonym projekcie brak było rozdziału dotyczącego zasad przydziału spraw. Rada stwierdziła, że Regulamin w zakresie przepisów dotyczących przydziału spraw sędziom i podziału czynności między sędziów w ramach wydziału, wykracza poza zakres delegacji ustawowej przez to, że wkracza w zakres ustawowych kompetencji prezesa sądu, który

jest tym organem sądu, który wyposażony został z mocy art. 22a § 1 PrUSP w wyłączną kompetencję do decydowania o przydziale sędziów do wydziałów, ustalania zakresu ich obowiązków oraz określania zasad przydziału spraw. W ocenie KRadS jest to materia ustawowa, która nie może być regulowana aktem prawnym niższego rzędu, jakim jest rozporządzenie. Pominięcie tego stanowiska KRadS i wyrażonego w nim zastrzeżenia spowodowało podjęcie przez KRadS 16.9.2016 r. uchwały w sprawie skierowania do Trybunału Konstytucyjnego wniosku o zbadanie zgodności z Konstytucją omawianego rozporządzenia, po sformułowaniu 14 zarzutów niezgodności poszczególnych regulacji zawartych w RegUrządSądPowsz z Konstytucją RP, a przede wszystkim podniesieniu zarzutu przekroczenia – przy wydawaniu rozporządzenia – granic delegacji ustawowej poprzez uregulowanie materii, której delegacja ustawowa nie obejmuje (pełna treść wniosku na www.krs.pl). Wniosek ten dotychczas nie został przez Trybunał rozpoznany.

§ 2. Użyte w rozporządzeniu określenia oznaczają:

- 1) komórka organizacyjna sądu – wydział, oddział, biuro, samodzielna sekcja, zespół kuratorskiej służby sądowej, opiniodawczy zespół sądowych specjalistów i inną wyodrębnioną jednostkę funkcjonującą w strukturze sądu;
- 2) sesja – ogół spraw rozpoznawanych przez jeden skład sądu w tym samym dniu na posiedzeniach jawnych lub rozprawach;
- 3) dzień sesyjny – dzień przeznaczony na odbycie sesji lub dzień, w którym odbywa się sesja;
- 4) właściwy wydział – wydział, w którym dana sprawa jest lub powinna być rozpoznawana;
- 5) sprawy pilne:
  - a) sprawy w przedmiocie zastosowania tymczasowego aresztowania, sprawy, w których jest stosowane tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie, a także sprawy, w których orzeczono środek zabezpieczający, sprawy rozpoznawane w postępowaniu przyspieszonym oraz sprawy zagrożone przedawnieniem karalności czynu albo przedawnieniem wykonania kary, sprawy w postępowaniu przygotowawczym, w których przesłuchanie świadka odbywa się przez sąd na podstawie art. 185a–185c ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. Nr 89, poz. 555, z późn. zm.), zwanej dalej „K.p.k.”, a także sprawy w przedmiocie rozpoznania wniosków o ustanowienie kuratora w celu reprezentowania interesów małoletnich pokrzywdzonych w postępowaniu karnym,
  - b) sprawy w przedmiocie rozpoznania wniosków o ustanowienie kuratora do reprezentowania małoletniego w po-

stępowaniu w sprawie udzielenia ochrony międzynarodowej, przekazania do innego państwa członkowskiego na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 604/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia kryteriów i mechanizmów ustalania państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonego w jednym z państw członkowskich przez obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca (Dz. Urz. UE L 180 z 29.06.2013, str. 31), udzielenia pomocy socjalnej oraz udzielenia pomocy w dobrowolnym powrocie do kraju pochodzenia, o których mowa w art. 61 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2012 r. poz. 680, z 2013 r. poz. 1650, z 2014 r. poz. 1004 oraz z 2015 r. poz. 1607),

- c) wnioski o udzielenie zabezpieczenia,
- d) wnioski o nadanie klauzuli wykonalności,
- e) sprawy o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką wymagające wydania zarządzenia w trybie art. 569 § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2014 r. poz. 101, z późn. zm.), zwanej dalej „K.p.c.”, sprawy, o których mowa w ustawie z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1375 oraz z 2015 r. poz. 1916), sprawy dotyczące umieszczenia nieletniego w schronisku dla nieletnich oraz sprawy, w których nieletni został umieszczony w schronisku dla nieletnich, czynności z zakresu postępowania wykonawczego w sprawach rodzinnych i nieletnich,
- f) sprawy z zakresu prawa pracy związane z uprawnieniami pracownika w razie nieuzasadnionego lub niezgodnego z prawem wypowiedzenia lub rozwiązania umowy o pracę przez pracodawcę bez wypowiedzenia z winy pracownika oraz z zakresu prawa ubezpieczeń społecznych dotyczące ustalenia prawa do emerytury lub renty,
- g) skargi na czynności komornika,
- h) sprawy o naruszenie posiadania,
- i) sprawy z powództwa i przeciwko syndykowi oraz zarządcy ustanowionemu w postępowaniu restrukturyzacyjnym,
- j) sprawy, o których mowa w ustawie z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (Dz.U. z 2014 r. poz. 24 oraz z 2015 r. poz. 396),
- k) sprawy, w których uwzględniono skargę złożoną w trybie ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na

- naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz.U. Nr 179, poz. 1843 oraz z 2009 r. Nr 61, poz. 498), albo orzeczeniem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka stwierdzone naruszenie prawa do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie,
- l) wnioski o zatwierdzenie układu w postępowaniu w przedmiocie zatwierdzenia układu i otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego;
  - 6) zastępowanie sędziego, asesora sądowego lub referendarza sądowego – zastępowanie w czynnościach sędziego, asesora sądowego lub referendarza sądowego, o którym mowa w art. 45 § 1 oraz art. 151b § 3 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, zwanej dalej „ustawą”;
  - 7) sprawa – sprawy zarejestrowane lub podlegające rejestracji w odpowiednich repertoriach lub wykazach prowadzonych na podstawie odrębnych przepisów;
  - 8) referat – ogół spraw przydzielonych danemu sędziemu, asesorowi sądowemu lub referendarzowi sądowemu;
  - 9) referent – sędziego, asesora sądowego lub referendarza sądowego, któremu przydzielono daną sprawę;
  - 10) przewodniczący posiedzenia lub rozprawy – sędziego lub asesora sądowego przewodniczącego składowi rozpoznającemu sprawę albo sędziego lub asesora sądowego rozpoznającego sprawę w składzie jednoosobowym;
  - 11) pion – wydziały sądu rozpoznające sprawy odpowiednio:
    - a) karne,
    - b) cywilne,
    - c) rodzinne i nieletnich,
    - d) gospodarcze,
    - e) pracy i ubezpieczeń społecznych;
  - 12) transkrypcja – transkrypcję w rozumieniu art. 158 § 4 K.p.c., a także przekład w rozumieniu K.p.k. i ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz.U. z 2013 r. poz. 395, z późn. zm.), zwanej dalej „K.p.w.”.

1. Paragraf 2 zawiera słowniczek niektórych pojęć, terminów, wyrażeń i zwrotów, stosowanych w RegUrządSądPowsz, które należy interpretować we wskazany w tym przepisie sposób. Sformułowano w nim definicje legalne, które mają służyć ujednoliceniu wykładni poszczególnych przepisów RegUrządSądPowsz, co oznacza, że interpretacja przepisu zawierającego pojęcie zdefiniowane w słowniczku powinna uwzględniać znaczenie wynikające z treści definicji, a nie z powszechnego

rozumienia, czy praktycznego stosowania. Wprowadzenie takiego słowniczka jest o tyle także istotne, że jak wskazuje praktyka funkcjonowania sądów, niektóre pojęcia, ważne dla urzędowania sądów, nie są interpretowane tożsamo w różnych regionach Polski.

Ad 1) W punkcie tym wymienione zostały przykładowe komórki organizacyjne sądu. Największą taką komórką o najdonioślejszym znaczeniu w strukturze sądów jest wydział sądu.

– Każdy sąd dzieli się na wydziały, co nie oznacza jednak, że w każdym sądzie np. tego samego szczebla, są one takie same. Liczba i rodzaj wydziałów w sądzie zależne są od liczby i rodzaju spraw wpływających do sądu, co z kolei jest konsekwencją jego właściwości miejscowej i rzeczowej. Wydziały rozpoznające w danym sądzie sprawy tego samego rodzaju tworzą piony. Z art. 11 § 1 PrUSP wynika, że sądy dzielą się na wydziały. Podstawową strukturę wydziałów w sądach poszczególnych szczebli regulują przepisy art. 11 (sądy rejonowe), art. 12 (sądy okręgowe) i art. 18 (sądy apelacyjne) PrUSP. W sądach mogą być tworzone także inne niż wymienione w tych przepisach wydziały (art. 18a PrUSP). Poza siedzibą sądu mogą być tworzone wydziały: cywilny i karny oraz mogą być utworzone wydziały: rodzinny i nieletnich, pracy, ubezpieczeń społecznych albo pracy i ubezpieczeń społecznych, gospodarczy, ksiąg wieczystych. W każdym sądzie okręgowym obligatoryjne jest utworzenie wydziałów: cywilnego i karnego, a fakultatywne wydziałów: pracy, ubezpieczeń społecznych albo pracy i ubezpieczeń społecznych, gospodarczego, nadto kontroli danych telekomunikacyjnych, pocztowych i internetowych. W Sądzie Okręgowym w Warszawie jako jedynym w kraju, działają wydziały wymienione w art. 16 § 5 PrUSP do spraw ochrony konkurencji i konsumentów, regulacji energetyki, telekomunikacji i transportu kolejowego, nadto do spraw rejestrowych, a także do spraw z zakresu ochrony wspólnotowych znaków towarowych i wspólnotowych wzorów przemysłowych.

Sądy apelacyjne dzielą się na wydziały: cywilny, karny, pracy i ubezpieczeń społecznych oraz wizytacyjny.

– W strukturze każdego sądu są tworzone także oddziały. Rodzaje oddziałów tworzonych w sądach poszczególnych szczebli zostały wymienione w § 24–27 RegUrządSądPowsz. Do zasadniczych zadań oddziałów należą czynności z zakresu działalności administracyjnej sądów. W każdym sądzie, bez względu na jego szczebel, obligatoryjne jest utworzenie oddziału administracyjnego. W sądzie rejonowym poza oddziałem administracyjnym mogą być utworzone oddziały: finansowy, kadr, gospodarczy i informatyczny. W sądzie okręgowym poza oddziałem administracyjnym obligatoryjnie tworzy się także oddział finansowy, a fakultatywnie oddział: kadr, gospodarczy i informatyczny. W sądach apelacyjnych do obowiązkowej struktury należą

oddziały: administracyjny, finansowy, kadr, gospodarczy i informatyczny. Poza wymienionymi oddziałami w sądach mogą być także tworzone inne oddziały (§ 30 ust. 1 RegUrządSądPowsz).

- Biurem określane jest utworzone w sądzie biuro obsługi interesantów, przede wszystkim w celu informowania interesantów o sprawach toczących się w sądzie, wydawania odpisów dokumentów, kierowania do odpowiednich komórek, pomieszczeń, udostępniania formularzy sądowych, udzielania pomocy podczas pobytu w sądzie *etc.* (§ 28 ust. 5 RegUrządSądPowsz). Biurem może być określane także Biuro podawcze, jeśli nie utworzono w sądzie biura obsługi interesantów.
- Sekcje mogą być tworzone w ramach wydziałów albo poza strukturą wydziałów, w zależności od tego, czemu służyć ma ich utworzenie w strukturze sądu. Przesłanki utworzenia sekcji w wydziale określa § 19 ust. 1 RegUrządSądPowsz, a tryb utworzenia i znieszenia – § 21 ust. 1 i 2 oraz § 30 ust. 1 (inne samodzielne sekcje) RegUrządSądPowsz. W sądach rejonowych o liczbie stanowisk poniżej dziesięciu tworzy się samodzielną sekcję administracyjną, która wykonuje zadania właściwe oddziałowi administracyjnemu.
- Zespoły kuratorskiej służby sądowej tworzy się w każdym sądzie rejonowym, zgodnie z art. 39 ustawy z 27.7.2001 r. o kuratorach sądowych (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 795 ze zm.). Zespoły te wykonują orzeczenia w sprawach karnych oraz w sprawach rodzinnych i nieletnich. Co do zasady w każdym sądzie rejonowym powołane powinny być dwa lub więcej zespołów, oddzielnie dla każdej specjalności kuratorskiej (wykonujących orzeczenia w sprawach karnych dotyczących dorosłych oraz odrębny w sprawach rodzinnych i nieletnich – art. 2 ust. 2 ustawy z 27.7.2001 r.). Powołanie zespołu należy do kompetencji prezesa sądu okręgowego. Ustawa dopuszcza możliwość utworzenia jednego tylko zespołu w sytuacji, gdyby prezes sądu okręgowego uznał powołanie dwóch zespołów za niecelowe.
- Opiniodawcze zespoły sądowych specjalistów działają w sądach okręgowych od 1.1.2016 r., na podstawie ustawy z 5.8.2015 r. o opiniodawczych zespołach sądowych specjalistów (Dz.U. z 2015 r. poz. 1418 ze zm.). Zadaniem tych zespołów jest sporządzanie, na zlecenie sądu lub prokuratora, opinii w sprawach rodzinnych i opiekuńczych oraz w sprawach nieletnich, na podstawie przeprowadzonych badań psychologicznych, pedagogicznych lub lekarskich. Na zlecenie sądu zespoły te prowadzą także mediacje, przeprowadzają wywiady środowiskowe w sprawach nieletnich oraz prowadzą poradnictwo specjalistyczne dla małoletnich, nieletnich i ich rodzin. Zespoły mogą współdziałać z placówkami wykonującymi orzeczenia sądu. W skład zespołu wchodzi specjalista w zakresie psychologii, pedagogiki, pediatrii, medycyny rodzinnej, chorób wewnętrznych, psychiatrii oraz psychiatrii dzieci i młodzieży. Zespół sporządza opinie dla sądów i prokuratorów w obszarze właściwości sądu okręgowego, w którym

działa, a w szczególnie uzasadnionych przypadkach może sporządzić opinię dla sądów i prokuratorów spoza jego obszaru właściwości. Tworzenie i znoszenie zespołów oraz ustalanie ich obszarów właściwości należy do kompetencji Ministra Sprawiedliwości, który kierując się potrzebą zapewnienia racjonalnej organizacji pracy oraz dostosowaniem liczby zespołów do obszaru właściwości danego sądu okręgowego lub jego części, wydaje stosowne zarządzenie. Zarządzeniem z 23.12.2015 r. w sprawie utworzenia i ustalenia obszarów właściwości opiniodawczych zespołów sądowych specjalistów (Dz.Urz. MS z 2015 r. poz. 260) Minister Sprawiedliwości utworzył 1.1.2016 r. takie zespoły w każdym sądzie okręgowym. Na mocy art. 25 ust. 1 ustawy o opiniodawczych zespołach sądowych specjalistów, dotychczasowe rodzinne ośrodki diagnostyczno-konsultacyjne z dniem wejścia w życie ustawy stały się opiniodawczymi zespołami sądowych specjalistów, przejmując ich zadania.

- Inna wyodrębniona jednostka funkcjonująca w strukturze sądu to taka komórka organizacyjna sądu, która nie została wprost wymieniona w § 2 pkt 1 RegUrządSądPowsz, a jej utworzenie w strukturze sądu wynika z obowiązujących przepisów PrUSP, a także przepisów innych ustaw, czy z RegUrządSądPowsz bądź też z Instrukcji.

Ad 2) Sesją określaną jest ogół spraw rozpoznawanych przez jeden skład sądu jedno- bądź wieloosobowy w jednym dniu kalendarzowym, przeznaczonym na przeprowadzenie sesji. Sesja służy rozpoznaniu spraw w ramach posiedzenia jawnego bądź rozprawy. Posiedzenia niejawne sądu nie są określane mianem sesji. Wykaz spraw rozpoznawanych w ramach sesji na posiedzeniu jawnym bądź rozprawie sporządzany jest w formie wokandy, na której wpisuje się m.in. strony i uczestników postępowania, wezwanych świadków, biegłych, nadto godzinę faktycznego rozpoczęcia i ukończenia posiedzenia, przyczynę ewentualnej zmiany planowanego czasu rozpoczęcia posiedzenia, liczbę przesłuchanych osób, wyniki rozpoznania spraw wymienionych na wokandzie. Wokandę podpisuje przewodniczący składu sądu i protokolant.

Ad 3) Dzień sesyjny to dzień kalendarzowy, w którym odbywa się sesja lub dzień przeznaczony na przeprowadzenie sesji. Sporządzenie planu dni sesyjnych należy do czynności przewodniczącego wydziału, który kierując się podziałem czynności poszczególnych sędziów, asesorów sądowych, referendarzy, ustala odpowiednią do tego podziału liczbę dni sesyjnych z racjonalnym ich rozplanowaniem w ciągu całego miesiąca. Plan dni sesyjnych (z uwzględnieniem ewentualnych zastępstw) powinien być sporządzony na okres całego miesiąca kalendarzowego i przekazany z odpowiednim wyprzedzeniem osobom orzekającym w wydziale oraz sekretariatowi, tak aby możliwe było wyznaczenie terminów spraw z należytą dbałością o efektywne wykorzystanie czasu przeznaczonego na odbycie sesji i należyte przygotowanie spraw. W sprawach rozpoznawanych w I instancji terminy w poszczególnych sprawach na

poszczególne dni sesyjne wyznacza przewodniczący posiedzenia lub rozprawy, natomiast w sprawach drugoinstancyjnych – przewodniczący wydziału (§ 57 ust. 1 pkt 3 i § 61 ust. 1 pkt 2 RegUrządSądPowsz).

Ad 4) Właściwy wydział, to taki wydział sądu właściwego rzeczowo i miejscowo do rozpoznania konkretnej sprawy, który jest tym rodzajowo wydziałem tego sądu, który daną sprawę rozpoznaje bądź też powinien rozpoznać. Jeśli zatem sprawa zostanie skierowana (z różnych powodów) do niewłaściwego wydziału we właściwym rzeczowo i miejscowo sądzie, to przewodniczący tego wydziału powinien wydać stosowne zarządzenie przekazujące sprawę do właściwego wydziału w ramach tego samego sądu. Jeśli natomiast sprawa trafi do wydziału rodzajowo odpowiadającego sprawie, lecz w niewłaściwym rzeczowo bądź miejscowo sądzie, to jej przekazanie do właściwego wydziału we właściwym sądzie następuje w drodze postanowienia wydanego przez sąd.

Ad 5) Swoistym *novum* (wprowadzonym po raz pierwszy w rozporządzeniu z 25.6.2015 r.) jest wprowadzenie katalogu spraw określanych jako „pilne”. Wszystkie sprawy sądowe powinny toczyć się sprawnie z uwzględnieniem jednego z podstawowych praw osobistych obywatela, wynikającego z art. 45 Konstytucji RP [„każdy ma prawo do (...) rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki (...)”]. Są jednak takie kategorie spraw, których w sposób szczególny dotyczy postulat sprawnego prowadzenia postępowania od momentu wpływu sprawy.

Ad 5 lit. a) Zastosowanie tymczasowego aresztowania jest najbardziej dolegliwym środkiem zapobiegawczym stosowanym w postępowaniu karnym, gdyż skutkuje pozbawieniem najważniejszego dobra jakim jest wolność osobista, zatem środek ten najbardziej wkracza w konstytucyjne prawa podmiotowe jednostki, gdyż jego istota sprowadza się do izolacji od społeczeństwa. Zgodnie z art. 31 ust. 1 i 3 Konstytucji RP, wolność człowieka podlega ochronie prawnej, a ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności. Dlatego też przebieg spraw, które dotyczą pozbawienia wolności poprzez konieczność zastosowania tymczasowego aresztowania, poddany jest szczególnym rygorom (por. m.in. art. 250–251, 258, 261 i n. KPK) i każda taka sprawa powinna być traktowana jako „pilna”. Dotyczy to nie tylko konieczności zastosowania tego środka na przyszłość, ale również spraw, w których środek ten jest już stosowany. Jako sprawy „pilne” należy także traktować te wszystkie sprawy, w których orzeczono środek zabezpieczający, a więc sprawy, w których środek ten jest już stosowany. Zgodnie z art. 93a § 1 KK, środkami zabezpieczającymi są: elektroniczna kontrola miejsca pobytu, terapia, terapia uzależnień, pobyt w zakładzie psychiatrycznym. Tytułem środka zabezpieczającego można także

orzec nakaz i zakazy określone w art. 39 pkt 2–3 KK, jednak wydaje się, że w omawianym przepisie RegUrządSądPowsz zakwalifikowanie sprawy jako pilnej dotyczy tylko tych środków *sensu stricto*, które zostały wymienione w art. 93a § 1 KK. Do spraw pilnych prawodawca zalicza także sprawy prowadzone w postępowaniu przyspieszonym, a więc w trybie uregulowanym w Rozdziale 54a KPK (art. 517a–517j KPK). Zgodnie z art. 517b § 1 i 2 KPK, w postępowaniu przyspieszonym mogą być rozpoznawane sprawy, w których prowadzi się dochodzenie, jeżeli sprawca został ujęty na gorącym uczynku popełnienia przestępstwa lub bezpośrednio potem, zatrzymany oraz w ciągu 48 godzin doprowadzony przez Policję i przekazany do dyspozycji sądu wraz z wnioskiem o rozpoznanie sprawy w postępowaniu przyspieszonym. Postępowanie przyspieszone toczy się w trybie publicznoskargowym także o przestępstwa ścigane z oskarżenia prywatnego, jeżeli miały one charakter chuligański. Do spraw pilnych w postępowaniu karnym zaliczono także sprawy zagrożone przedawnieniem karalności czynu albo przedawnieniem wykonania kary (art. 101–103 KK). Pilność postępowania ma na celu zapobieżenie sytuacji, w której sprawca uniknie odpowiedzialności z powodu upływu czasu, bądź też nie zostanie wykonana orzeczona wobec sprawcy kara. Sprawami o charakterze pilnym są również sprawy w postępowaniu przygotowawczym, w których przesłuchanie świadka odbywa się na podstawie art. 185a–185c KPK. Są to sprawy o przestępstwa popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej lub określone w Rozdziałach XXIII, XXV i XXVI KK, w których pokrzywdzony w chwili przesłuchania nie ukończył 15 lat. Pilne są także sprawy w przedmiocie rozpoznania przez sąd opiekuńczy wniosku o ustanowienie kuratora w celu reprezentowania interesów małoletnich pokrzywdzonych, jeżeli żadne z rodziców nie może reprezentować dziecka (art. 51 § 2 KPK w zw. z art. 99 KRO).

Ad 5 lit. b) Pilne w rozumieniu niniejszego rozporządzenia są sprawy, których przedmiotem jest rozpoznanie wniosku o ustanowienie kuratora do reprezentowania małoletniego w postępowaniu w sprawie udzielenia ochrony międzynarodowej, czy przekazania do innego państwa członkowskiego, złożonego na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 604/2013 z 26.6.2013 r. w sprawie ustanowienia kryteriów i mechanizmów ustalania państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonego w jednym z państw członkowskich przez obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca (Dz.Urz. UE L Nr 180 z 29.6.2013 r.). Chodzi zatem o wniosek o ochronę złożony przez obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca, którego można uznać za osobę ubiegającą się o status uchodźcy lub status osoby potrzebującej ochrony uzupełniającej, a który nie występuje wyraźnie o inny rodzaj ochrony pozostający poza zakresem stosowania dyrektywy i mogący stanowić przedmiot osobnego wniosku, przy czym pilna jest sprawa

dotycząca małoletniego (art. 31 rozporządzenia Nr 604/2013). Do kategorii pilnych w tej grupie spraw należą też sprawy dotyczące udzielenia pomocy socjalnej oraz pomocy w dobrowolnym powrocie do kraju pochodzenia, o których mowa w art. 61 ust. 1 pkt 3 ustawy z 13.6.2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 1836 ze zm.). Chodzi zatem o taki przypadek, gdy małoletni bez opieki zadeklarował organowi Straży Granicznej zamiar złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej. Organ, który przyjął taką deklarację sporządza stosowny protokół i niezwłocznie występuje do sądu opiekuńczego właściwego ze względu na miejsce pobytu małoletniego z wnioskiem o ustanowienie kuratora do jego reprezentowania w postępowaniu w sprawie udzielenia ochrony międzynarodowej, przekazania do innego państwa członkowskiego na podstawie rozporządzenia 604/2013, udzielenia pomocy socjalnej oraz udzielenia pomocy w dobrowolnym powrocie do kraju pochodzenia. Sąd ustanawia kuratora niezwłocznie, nie później niż w terminie 3 dni od dnia otrzymania wniosku (art. 61 ust. 2 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony).

Ad 5 lit. c) W trybie pilnym muszą być rozpoznawane także wnioski o udzielenie zabezpieczenia. Poprzez wskazanie w przepisie, że w tej grupie spraw chodzi o wnioski o zabezpieczenie należy uznać, że dotyczy one przede wszystkim spraw toczących się w trybie postępowania cywilnego (nie dotyczy to tych spraw karnych, w których orzeczenie zabezpieczenia następuje z urzędu; art. 291–295 KPK). W każdej sprawie cywilnej podlegającej rozpoznaniu przez sąd lub sąd polubowny można żądać udzielenia zabezpieczenia (art. 730 § 1 KPC). Udzielenia zabezpieczenia może żądać każda strona lub uczestnik postępowania, jeżeli uprawdopodobni roszczenie oraz interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia (art. 730¹ § 1 KPC). Wniosek o zabezpieczenie może dotyczyć roszczeń pieniężnych (art. 747–art. 754¹ KPC), jak również roszczeń niepieniężnych (art. 755–757 KPC). W tej grupie spraw znaczenie szczególne mają wnioski o zabezpieczenie dotyczące pieczy nad małoletnimi dziećmi, w tym sprawy ustalenia kontaktów rodziców z dzieckiem (art. 756¹ KPC). W określonych okolicznościach sprawy te mogą mieć charakter kwalifikowany jako wypadki niecierpiące zwłoki.

Ad 5 lit. d) Atrybut sprawy pilnej otrzymały także wnioski o nadanie klauzuli wykonalności. Podstawą egzekucji w postępowaniu cywilnym jest tytuł wykonawczy, którym jest tytuł egzekucyjny zaopatrzony w klauzulę wykonalności w postępowaniu sądowym zwanym postępowaniem klauzulowym (art. 781–795 KPC). Postępowanie to powinno toczyć się w trybie pilnym. Celem tego postępowania jest uzyskanie tytułu wykonawczego zaopatrzonego w klauzulę wykonalności, którą stanowi postanowienie sądu o charakterze deklaratywnym, w którym stwierdza się, że akt prawny przedstawiony przez wierzyciela spełnia

przesłanki wymagane ustawą dla tytułu egzekucyjnego, wobec czego dopuszczalne jest wszczęcie postępowania egzekucyjnego w celu wykonania przez dłużnika świadczenia. W postępowaniu cywilnym możliwe jest nadanie klauzuli wykonalności także przez sąd z urzędu, bez wniosku uprawnionego (np. sprawy o alimenty, niektóre sprawy z zakresu prawa pracy, czy w elektronicznym postępowaniu upominawczym). W takich jednak sprawach sąd jest szczególnie zobowiązany do niezwłocznego działania.

Ad 5 lit. e) Do katalogu spraw pilnych zaliczone zostały także sprawy o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, o których mowa w ZdrPsychU, wymagające wydania zarządzenia w trybie art. 569 § 2 KPC. Wskazany przepis dotyczy wypadków nagłych, w których sąd opiekuńczy wydaje z urzędu wszelkie potrzebne zarządzenia, nawet w stosunku do osób, które nie podlegają jego właściwości miejscowej (zawiadamiając sąd opiekuńczy miejscowo właściwy). Ponadto w tej grupie spraw znalazły się także sprawy dotyczące umieszczenia nieletniego w schronisku dla nieletnich oraz sprawy, w których nieletni został już umieszczony w schronisku dla nieletnich przy zastosowaniu PostNielU i rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 17.10.2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 1054 ze zm.). Do spraw pilnych zaliczono także czynności z zakresu postępowania wykonawczego w sprawach rodzinnych i nieletnich (np. art. 795¹²–795¹³, art. 1081–1088 KPC).

Ad 5 lit. f) Pilne w rozumieniu RegUrządSądPowsz są także sprawy z zakresu prawa pracy związane z uprawnieniami pracownika w razie nieuzasadnionego lub niezgodnego z prawem wypowiedzenia lub rozwiązania umowy o pracę przez pracodawcę bez wypowiedzenia z winy pracownika. Są to sprawy, dla których materialnoprawną podstawę roszczeń o przywrócenie do pracy albo o odszkodowanie stanowią przepisy art. 45, 49, 50 KP (uprawnienia pracownika w razie nieuzasadnionego lub niezgodnego z prawem wypowiedzenia umowy o pracę przez pracodawcę) oraz art. 56–60 KP (w razie niezgodnego z prawem rozwiązania przez pracodawcę umowy o pracę bez wypowiedzenia). Postępowanie w sprawach z zakresu prawa pracy toczy się w trybie postępowania cywilnego procesowego przy zastosowaniu przepisów odrębnych art. 459–477^{7a} KPC. Do tej grupy spraw zaliczone zostały także sprawy z zakresu prawa ubezpieczeń społecznych dotyczące ustalenia prawa do emerytury lub renty, dla których materialnoprawną podstawę roszczeń stanowią przepisy ustawy z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 887 ze zm.). Są to sprawy o dużej doniosłości społecznej z uwagi na to, że ich przedmiotem są świadczenia stanowiące podstawę egzystencji osób niezdolnych do pracy z uwagi na wiek bądź stan zdrowia. Postępowanie w tych sprawach jest postępowaniem cywilnym procesowym, toczy się na podstawie przepisów odrębnych (art. 477⁸–477^{14a} KPC), jest postępowaniem

dwuinstancyjnym, choć w istocie odwoławczym od decyzji wydawanej przez organ rentowy w trybie postępowania administracyjnego.

Ad 5 lit. g) Do spraw określanych mianem pilne zaliczono także skargi na czynności komornika. Jest to jeden ze środków zaskarżenia w postępowaniu egzekucyjnym. Zgodnie z art. 767 § 1 KPC, na czynności komornika (także zaniechania) przysługuje skarga do sądu rejonowego, do której rozpoznania właściwy jest sąd, przy którym działa komornik, przy czym jeżeli do prowadzenia egzekucji został wybrany komornik poza właściwością ogólną, skargę rozpoznaje sąd, który byłby właściwy według ogólnych zasad. Sam KPC nadaje postępowaniu wywołanemu skargą szczególny charakter, z uwagi na zakreślenie terminu do jej rozpoznania przez sąd. Z woli ustawodawcy zatem skardze nadano charakter sprawy pilnej. Stosownie bowiem do art. 767² § 1 KPC, sąd rozpoznaje skargę w terminie tygodniowym od dnia jej wpływu do sądu. Jeśli skarga zawiera braki formalne, które podlegają uzupełnieniu, sąd rozpoznaje sprawę w terminie tygodniowym od jej uzupełnienia. Zakreślenie tak krótkiego terminu jest związane bezpośrednio z tym, że złożenie skargi nie wstrzymuje postępowania egzekucyjnego ani wykonania zaskarżonej czynności, chyba że sąd zawiesi postępowanie lub wstrzyma dokonanie czynności (art. 767² § 2 KPC).

Ad 5 lit. h) Do katalogu spraw pilnych zaliczono także sprawy o naruszenie posiadania. Odrębny tryb postępowania cywilnego w tych sprawach zawarty jest w art. 478 i 479 KPC i jest to tryb „uproszczony” o tyle, że sąd bada jedynie ostatni stan posiadania i fakt jego naruszenia, nie rozpoznając samego prawa ani dobrej wiary pozwanego. Tak więc w tym postępowaniu sąd bada jedynie stan faktyczny – posiadanie i fakt jego naruszenia, stąd potrzeba szybkiego wydania przez sąd rozstrzygnięcia, które może okazać się tymczasowe. Sama ochrona posiadania unormowana jest w przepisach prawa materialnego (art. 344–347 KC).

Ad 5 lit. i) Sprawy pilne to także sprawy z powództwa i przeciwko syndykowi oraz zarządcy ustanowionemu w postępowaniu restrukturyzacyjnym, do których stosuje się ustawę z 15.5.2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 1574 ze zm.).

Ad 5 lit. j) Do spraw pilnych zaliczono także sprawy, o których mowa w ustawie z 22.11.2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (Dz.U. z 2014 r. poz. 24 ze zm.). Ustawa reguluje postępowanie wobec osób, które spełniają łącznie następujące przesłanki: po pierwsze, odbywają prawomocnie orzeczoną karę pozbawienia wolności lub karę 25 lat pozbawienia wolności, wykonywaną w systemie terapeutycznym; po drugie, w trakcie postępowania wykonawczego występowały u nich zaburzenia psychiczne w postaci upośledzenia umysłowego, zaburzenia osobowości lub zaburzenia preferencji seksualnych; po trzecie, stwierdzone u nich zaburzenia psychiczne mają taki charakter lub takie nasilenie, że zachodzi co najmniej wysokie prawdopodobieństwo

popelnienia czynu zabronionego z użyciem przemocy lub groźbą jej użycia przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności seksualnej, zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 10 lat. Wobec osoby stwarzającej zagrożenie stosuje się nadzór prewencyjny albo umieszczenie w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym. O zastosowaniu jednego z tych środków orzeka sąd okręgowy w trybie wskazanym w ustawie. Nadanie tym sprawom charakteru spraw pilnych jest uzasadnione koniecznością dalszego izolowania tych osób i faktycznego dalszego pozbawienia wolności w związku z poddawaniem oddziaływaniom terapeutycznym, jako stwarzających zagrożenie, pomimo odbycia przez nie orzeczonej przez sąd kary pozbawienia wolności.

Ad 5 lit. k) Sprawami pilnymi są także sprawy, w których uwzględniono skargę złożoną w trybie ustawy z 17.6.2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 1259 ze zm.) albo orzeczeniem ETPC stwierdzono naruszenie prawa do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie. Podkreślenia wymaga, że nie chodzi tu o sprawy wywołane skargą na „przewlekłość postępowania”, lecz o sprawy, w których skarga dotycząca toczącego się postępowania została uwzględniona orzeczeniem sądu. Strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie w tej sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia tych okoliczności faktycznych i prawnych, które są istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego (przewlekłość postępowania). Analizując skargę w celu stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, sąd rozpoznający skargę w szczególności ocenia terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd, w celu wydania w sprawie rozstrzygnięcia co do istoty lub czynności podjętych przez sąd lub komornika sądowego w celu przeprowadzenia i zakończenia sprawy egzekucyjnej albo innej sprawy dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego, uwzględniając charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej zawiloci, znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania. Jeśli sąd stwierdzi, że w sprawie doszło do przewlekłości postępowania to jej status, zgodnie z Regulaminem ulega zmianie przez to, że staje się sprawą pilną. Analogiczne znaczenie dla toczącego się postępowania ma orzeczenie ETPC o stwierdzeniu naruszenia prawa do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie na podstawie art. 6 Konwencji.

Ad lit. 1) określenie podmiotów uprawnionych do złożenia wniosku oraz wymagań dotyczących prawidłowego sformułowania wniosku o zatwierdzenie układu w postępowaniu w przedmiocie zatwierdzenia układu i otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego wynika z przepisów PrRestr, obowiązującej od 1.1.2016 r. Zgodnie z art. 7 ust. 1 i 2 PrRestr postępowanie restrukturyzacyjne wszczyna się na wniosek restrukturyzacyjny złożony przez dłużnika. Przez wniosek restrukturyzacyjny należy rozumieć wniosek o otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego oraz wniosek o zatwierdzenie układu przyjętego w postępowaniu o zatwierdzenie układu.

Ad 6) Użyte w RegUrządSądPowsz pojęcie zastępowania sędziego, asesora sądowego lub referendarza sądowego oznacza zastępowanie w tych czynnościach w rozumieniu art. 45 § 1 oraz art. 151b § 3 PrUSP. Zgodnie z art. 45 § 1 PrUSP, sędziego lub asesora sądowego w jego czynnościach może zastąpić sędzia lub asesor sądowy tego samego sądu, a także sędzia lub asesor sądowy innego sądu, delegowany odpowiednio na podstawie art. 77 § 1 lub 8 albo art. 106zb PrUSP. Delegowanie sędziego i odpowiednio asesora sądowego, czy referendarza może nastąpić na podstawie decyzji Ministra Sprawiedliwości bądź prezesa sądu. Na mocy art. 77 § 1 PrUSP Minister Sprawiedliwości może delegować sędziego, za jego zgodą, do pełnienia obowiązków sędziego w innym sądzie równorzędnym lub niższym, a w szczególnie uzasadnionych wypadkach także w sądzie wyższym – na czas określony, nie dłuższy niż 2 lata, albo na czas nieokreślony. Także prezes sądu apelacyjnego może delegować sędziego sądu rejonowego, sędziego sądu okręgowego albo sędziego sądu apelacyjnego do pełnienia obowiązków sędziego w sądzie równorzędnym lub niższym na obszarze apelacji, po uzyskaniu zgody sędziego i kolegium sądu okręgowego właściwego ze względu na siedzibę sądu, do którego ma nastąpić delegowanie, jednak na okres nie dłuższy niż sześć miesięcy w ciągu roku (art. 77 § 8 PrUSP). Prezes sądu okręgowego może natomiast delegować asesora sądowego, za jego zgodą, do pełnienia obowiązków asesora sądowego w innym sądzie rejonowym w okręgu sądowym, a prezes sądu apelacyjnego do sądu rejonowego w innym okręgu sądowym na obszarze apelacji, na czas określony, nie dłuższy niż dwa lata (art. 106zb § 1 PrUSP). Regułę zastępstw stosuje się odpowiednio do referendarzy sądowych na podstawie art. 151b § 3 PrUSP, zgodnie z którym do referendarzy stosuje się odpowiednio art. 45 § 1 PrUSP.

Ad 7) Sprawa oznacza każdą sprawę zarejestrowaną lub podlegającą rejestracji w odpowiednich repertoriach lub wykazach prowadzonych na podstawie odrębnych przepisów. Zarejestrowanie sprawy następuje przez zamieszczenie we właściwym repertorium oraz skorowidzu alfabetyczno-numerowym wpisu o piśmie wszczynającym postępowanie. Repertoria i wykazy ustalone dla ewidencji spraw cywilnych, spraw gospodarczych (z wyłączeniem spraw rozpoznawanych przez sąd

rejestrów), spraw upadłościowych, spraw z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, spraw rozpoznawanych przez sąd rodzinny oraz spraw karnych i spraw o wykroczenia prowadzi się w systemie informatycznym (§ 59 ust. 1 i 2 Instrukcji). Sprawy niepodlegające wpisaniu do repertorium rejestruje się w wykazach (§ 60 ust. 1 Instrukcji).

Ad 8) Mianem referatu określa się ogół spraw przydzielonych danemu sędziemu, asesorowi sądowemu lub referendarzowi sądowemu do rozpoznania. Zasady przydziału spraw uregulowane zostały w Dziale III, Rozdziale 1, Oddziale 1 Regulaminu. Generalną zasadą jest przydzielanie spraw według kolejności ich wpływu, zgodnie z ustalonym podziałem czynności, oddzielnie dla każdego rodzaju repertorium, wykazu, czy innego urządzenia ewidencyjnego.

Ad 9) Referent to orzecznik (sędzia, asesor sądowy lub referendarz sądowy), któremu przydzielono daną sprawę do rozpoznania, zgodnie z regułami wynikającymi z zasad przydziału spraw. Obowiązki sędziego referenta co do podejmowania czynności w przydzielonych sprawach wynikają z przepisów proceduralnych.

Ad 10) Przewodniczącym posiedzenia lub rozprawy jest sędzia albo asesor sądowy wykonujący czynności sędziowskie, któremu powierzono przewodniczenie składowi rozpoznającemu sprawę, bądź też sędzia albo asesor sądowy rozpoznający sprawę w składzie jednoosobowym. Obowiązki przewodniczącego posiedzenia lub rozprawy wynikają z przepisów KPC i przepisów KPK oraz z RegUrządSądPowsz.

Ad 11) Określenie „pion” znajduje zastosowanie przede wszystkim w sytuacji, gdy w strukturze sądu jest więcej niż jeden wydział rozpoznający sprawy tego samego rodzaju, np. dwa wydziały cywilne albo karne (wskazuje na to użycie w przepisie liczby mnogiej), albo w odniesieniu do sądu okręgowego, w którego strukturze wyodrębniono wydział rozpoznający sprawy w I instancji i wydział rozpoznający sprawy apelacyjne.

Ad 12) Transkrypcja odnosi się do tych postępowań, których przebieg utrwalany jest elektronicznie. W postępowaniu cywilnym obecnie regułą jest taki sposób utrwalania przebiegu posiedzeń jawnych i rozpraw. Zgodnie z art. 158 § 3 KPC protokół sporządzany jest za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk. Protokół taki podpisany jest podpisem elektronicznym gwarantującym identyfikację osoby protokolanta oraz rozpoznawalność jakiegokolwiek późniejszej zmiany protokołu. Jeżeli jest to niezbędne dla zapewnienia prawidłowego orzekania w sprawie, przewodniczący może zarządzić sporządzenie transkrypcji odpowiedniej części protokołu sporządzonego za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk (art. 158 § 4 KPC). Zarządzenie sporządzenia transkrypcji może dotyczyć przebiegu postępowania przed sądem I, jak i II instancji i może zostać wydane przez przewodniczącego składu sądu rozpoznającego sprawę. Ocena zatem, w jakim zakresie konieczne jest dokonanie transkrypcji jako warunku

niezbędnego dla zapewnienia prawidłowego orzekania w sprawie należy do przewodniczącego składu sądu. Transkrypcja może okazać się konieczna w tych sytuacjach, w których ułatwi ocenę dowodów, pozwoli na wszechstronną ich analizę i wydanie trafnego rozstrzygnięcia oraz sporządzenie prawidłowego uzasadnienia.

Przewodniczący posiedzenia, zarządzając sporządzenie transkrypcji, wskazuje fragment protokołu podlegający transkrypcji oraz oczekiwany termin jej wykonania. Czynności związane z transkrypcją są wykonywane przez pracowników sądów (§ 93 RegUrządSądPowsz), przy czym Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z prezesami sądów apelacyjnych może powierzyć prezesowi jednego sądu apelacyjnego wykonywanie czynności związanych z transkrypcją na rzecz sądów z obszaru właściwości jednej lub więcej niż jednej apelacji. Prezes sądu apelacyjnego wyznacza osoby wykonujące czynności związane z transkrypcją oraz osobę kierującą wykonywaniem tych czynności. Do zadań osoby kierującej czynnościami związanymi z transkrypcją należy w szczególności kontrolowanie terminowości i jakości transkrypcji oraz przekazywanie transkrypcji wnioskodawcy.

Transkrypcja nie stanowi załącznika do protokołu. Nie jest także dokumentem urzędowym w rozumieniu art. 244 KPC i nie stanowi podstawy ustaleń dotyczących przebiegu posiedzenia. Jest dokumentem pisemnym, pomocniczym, ułatwiającym pracę sędziego, pełniącym funkcję subsydiarną przy prowadzeniu sprawy i poznawaniu wyników postępowania (por. uchw. SN z 23.6.2016 r., III CZP 102/15, OSNC 2016, Nr 7–8, poz. 88).

Transkrypcja może dotyczyć także uzasadnienia orzeczenia wygłoszonego na podstawie art. 329 KPC (w przypadku wygłoszenia uzasadnienia orzeczenia zamiast pisemnego jego sporządzenia) i art. 331 § 2 KPC (w przypadku wydania wyroku na posiedzeniu niejawnym, np. art. 505¹⁰ § 2, art. 505²³, art. 148¹ KPC). W takich przypadkach odmienna jest funkcja procesowa transkrypcji niż w odniesieniu do transkrypcji protokołu, na co zwrócił uwagę SN w uzasadnieniu post. z 18.11.2015 r. (III CSK 237/15, OSNC 2016, Nr 4, poz. 52), wskazując, że uzasadnienie wyroku sądu wygłoszone na podstawie art. 326 § 3 w zw. z art. 391 § 1 KPC powinno zawierać wszystkie elementy wskazane w art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 KPC, z uwzględnieniem art. 387 § 2¹ i art. 505¹³ § 2 KPC. Sąd Najwyższy podkreślił, że uzasadnienie wygłoszone musi być zgodne z przyjętymi normami językowymi oraz musi odpowiadać podstawowym wymaganiom formalnym stawianym aktom urzędowym (sądowym). Jakikolwiek koncesje w tym zakresie są niedopuszczalne i nie były przewidywane przez ustawodawcę, który akcentował, że uzasadnienie wygłoszone musi odpowiadać wszystkim wymaganiom przewidzianym w art. 328 § 2 KPC (co wynika z uzasadnienia projektu ustawy z 29.8.2014 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz (...), Sejm VII kadencji, druk Nr 2131). Transkrypcja uzasadnienia

wygloszonego, sporządzona na podstawie art. 387 § 2 KPC, powinna spełniać wszystkie wymagania urzędowego dokumentu pisemnego, również w zakresie poprawności językowej oraz powszechnie przyjętych zasad typografii. W przeciwnym razie, zdaniem SN, akt uzasadnienia – dokument transkrypcyjny – staje się nieczytelny albo bardzo trudno czytelny, niezrozumiały, a w niektórych wypadkach może narażać na uszczerbek powagę sądów i wymiaru sprawiedliwości. Uzasadnienie wyroku (postanowienia), pełniąc wiele funkcji prawnych i pozaprawnych, jest aktem jurysdykcyjnym równie ważnym jak samo wyrzeczenie. Obok funkcji kontrolnej, interpretacyjnej, jurysprudencyjnej, profilaktycznej i społecznej pełni także bardzo istotną funkcję pomocniczą przy oznaczaniu zakresu powagi rzeczy osądzonej (por. np. wyr. SN: z 29.3.2006 r., II PK 163/05, OSNP 2007, Nr 5–6, poz. 71 i z 9.4.2015 r., II CSK 392/14, Legalis). Uzasadnienie wynikające z transkrypcji, merytorycznie wadliwe i językowo niesprawne, niejasne i nieprzydatne sądowi powagi, nie spełnia tych funkcji.

Rodzaje urządzeń i środków technicznych służących do utrwalania dźwięku albo obrazu i dźwięku oraz sposoby sporządzania zapisów, identyfikacji osób sporządzających zapis i udostępniania oraz przechowywania zapisów reguluje rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 2.3.2015 r. (wydane na podstawie delegacji zawartej w art. 158 § 5 KPC) w sprawie zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego w postępowaniu cywilnym (Dz.U. z 2015 r. poz. 359 ze zm.).

Transkrypcja jako pojęcie stosowane w treści RegUrządSądPowsz oznacza także „przekład” w rozumieniu przepisów KPK (art. 147) i KPW (art. 37 § 11). Przepisy KPK przewidują obligatoryjne utrwalenie wymienionych w art. 147 KPK czynności procesowych za pomocą urządzenia rejestrującego obraz lub dźwięk i wskazują także, w jakich sytuacjach sporządza się przekład zapisu dźwięku, który staje się załącznikiem do protokołu (art. 147 § 3a KPK). Przekład w postępowaniu karnym jest załącznikiem do protokołu odmiennie niż transkrypcja w postępowaniu cywilnym, która nie jest załącznikiem do protokołu. Przepisy KPK znajdują odpowiednie zastosowanie w postępowaniach w sprawach o wykroczenia.

Dział II. Organizacja sądów

Rozdział 1. Nazwy sądów

§ 3. 1. Nazwę sądu apelacyjnego, okręgowego i rejonowego ustala się zgodnie z nazwą miejscowości stanowiącej jego siedzibę. W razie utworzenia sądu rejonowego obejmującego swoją właściwością dwie lub więcej miejscowości, z których jedna jest znacząco większa, ale nie stanowi jego siedziby, nazwę sądu można określić zgodnie z nazwą największej miejscowości, którą sąd obejmuje swoją właściwością.

2. Jeżeli dwa lub więcej sądów ma tę samą siedzibę, nazwy sądów uzupełnia się przez wskazanie co najmniej jednej jednostki administracyjnej położonej w obszarze właściwości miejscowej danego sądu lub części obszaru miejscowości lub innego elementu odróżniającego.

3. Nazwę sądu funkcjonującego w tymczasowej siedzibie uzupełnia się przez dodanie wyrazów: „z tymczasową siedzibą w ...”.

1. Struktura organizacyjna sądownictwa powszechnego obejmuje trzy szczeble sądów w ramach dwóch instancji: sądy apelacyjne, sądy okręgowe i sądy rejonowe. W takim ogólnym ujęciu określona została w PrUSP. Nie oznacza to jednak, że poszczególne sądy są tworzone na podstawie aktu prawnego rzędu ustawy. O utworzeniu, czy zniesieniu danego sądu, ustaleniu siedziby i obszaru właściwości decyduje bowiem Minister Sprawiedliwości w drodze rozporządzeń wydawanych na podstawie delegacji wynikającej z art. 20 PrUSP, po zasięgnięciu opinii KRadS.

Nazwa sądu, bez względu na jego szczebel, jest ściśle i bezpośrednio związana z decyzją o jego utworzeniu. Obecnie w Polsce funkcjonuje 11 sądów apelacyjnych, 45 sądów okręgowych i 317 sądów rejonowych. Nazwy nie wszystkich sądów rejonowych wskazują miejscowość stanowiącą siedzibę sądu (a w wielu przypadkach nie tylko).

Zasady, tryb ustalania, dokonywania zmian i znoszenia urzędowych nazw miejscowości i ich części oraz sposób ustalania i ogłaszania wykazów urzędowych nazw miejscowości i ich części określa ustawa z 29.8.2003 r. o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych (Dz.U. Nr 166, poz. 1612 ze zm.).

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z 7.10.2014 r. w sprawie ustalenia siedzib i obszarów właściwości sądów apelacyjnych, sądów okręgowych i sądów rejonowych (Dz.U. z 2014 r. poz. 1407 ze zm.)

funkcjonuje 11 sądów apelacyjnych z ustalonymi w następujący sposób obszarami właściwości (według stanu prawnego na dzień 28.2.2017 r.):

- 1) **Sąd Apelacyjny w Białymstoku** – obejmujący obszar właściwości Sądów Okręgowych w: Białymstoku, Łomży, Olsztynie, Ostrołęce i Suwałkach;
- 2) **Sąd Apelacyjny w Gdańsku** – obejmujący obszar właściwości Sądów Okręgowych w: Bydgoszczy, Elblągu, Gdańsku, Słupsku, Toruniu i Włocławku;
- 3) **Sąd Apelacyjny w Katowicach** – obejmujący obszar właściwości Sądów Okręgowych w: Bielsku-Białej, Częstochowie, Gliwicach i Katowicach;
- 4) **Sąd Apelacyjny w Krakowie** – obejmujący obszar właściwości Sądów Okręgowych w: Kielcach, Krakowie, Nowym Sączu i Tarnowie;
- 5) **Sąd Apelacyjny w Lublinie** – obejmujący obszar właściwości Sądów Okręgowych w: Lublinie, Radomiu, Siedlcach i Zamościu;
- 6) **Sąd Apelacyjny w Łodzi** – obejmujący obszar właściwości Sądów Okręgowych w: Kaliszu, Łodzi, Piotrkowie Trybunalskim, Płocku i Sieradzu;
- 7) **Sąd Apelacyjny w Poznaniu** – obejmujący obszar właściwości Sądów Okręgowych w: Koninie, Poznaniu i Zielonej Górze;
- 8) **Sąd Apelacyjny w Rzeszowie** – obejmujący obszar właściwości Sądów Okręgowych w: Krośnie, Przemyślu, Rzeszowie i Tarnobrzegu;
- 9) **Sąd Apelacyjny w Szczecinie** – obejmujący obszar właściwości Sądów Okręgowych w: Gorzowie Wielkopolskim, Koszalinie i Szczecinie;
- 10) **Sąd Apelacyjny w Warszawie** – obejmujący obszar właściwości Sądu Okręgowego w Warszawie i Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie;
- 11) **Sąd Apelacyjny we Wrocławiu** – obejmujący obszar właściwości Sądów Okręgowych w: Jeleniej Górze, Legnicy, Opolu, Świdnicy i Wrocławiu.

Wszystkie wymienione sądy, poza Sądem Apelacyjnym w Szczecinie, zostały utworzone 1.10.1990 r. Siedem spośród nich zostało utworzonych na podstawie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 13.8.1990 r. w sprawie utworzenia sądów apelacyjnych w Warszawie, Białymstoku, Gdańsku, Lublinie, Łodzi, Poznaniu i Rzeszowie oraz ustalenia ich siedzib i obszarów właściwości (Dz.U. Nr 56, poz. 335). Zgodnie z tym rozporządzeniem ustalono siedziby sądów wskazując je w nazwach poszczególnych sądów, zaś obszary właściwości zostały wówczas określone poprzez wskazanie województw według ówczesnej mapy administracyjnej państwa, która obejmowała właściwość terytorialną sądu.

Sąd Apelacyjny w Warszawie obejmował ówczesne województwa: warszawskie, ciechanowskie, olsztyńskie, ostrołęckie, płockie

i radomskie; Sąd Apelacyjny w Białymstoku województwa: białostockie, łomżyńskie i suwalskie; Sąd Apelacyjny w Gdańsku województwa: bydgoskie, elbląskie, gdańskie, koszalińskie, słupskie, toruńskie i włocławskie; Sąd Apelacyjny w Lublinie województwa: białskopodlaskie, chełmskie, lubelskie, siedleckie i zamojskie; Sąd Apelacyjny w Łodzi województwa: kaliskie, łódzkie, piotrkowskie, sieradzkie i skierniewickie; Sąd Apelacyjny w Poznaniu województwa: gorzowskie, konińskie, leszczyńskie, pilskie, poznańskie, szczecińskie i zielonogórskie oraz Sąd Apelacyjny w Rzeszowie województwa: krośnieńskie, przemyskie, rzeszowskie i tarnobrzesk. W wymienionym rozporządzeniu wskazano także te województwa, dla których sądy apelacyjne miały zostać utworzone w drodze odrębnego rozporządzenia. Sądy Apelacyjne w Katowicach, Krakowie i Wrocławiu zostały utworzone także 1.10.1990 r. na podstawie odrębnego rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 3.9.1990 r. w sprawie utworzenia sądów apelacyjnych w Katowicach, Krakowie i Wrocławiu oraz ustalenia ich siedzib i obszarów właściwości (Dz.U. Nr 64, poz. 375). W treści tego rozporządzenia wskazano, że wymienione sądy uzupełniają sieć sądów apelacyjnych utworzonych rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z 13.8.1990 r.

Jeden z obecnie funkcjonujących sądów tego szerebu – Sąd Apelacyjny w Szczecinie został utworzony znacznie później, bo 1.1.2005 r., na podstawie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 17.12.2003 r. w sprawie utworzenia Sądu Apelacyjnego w Szczecinie oraz zmiany rozporządzenia w sprawie sądów apelacyjnych, sądów okręgowych i sądów rejonowych oraz ustalenia ich siedzib i obszarów właściwości (Dz.U. Nr 220, poz. 2187). W związku z utworzeniem tego sądu znacznemu ograniczeniu uległ obszar właściwości Sądu Apelacyjnego w Poznaniu przez przypisanie Sądów Okręgowych w Gorzowie Wielkopolskim i Szczecinie nowo utworzonemu Sądowi Apelacyjnemu w Szczecinie, który przejął także Sąd Okręgowy w Koszalinie z dotychczasowego okręgu apelacji gdańskiej.

Nazwy wszystkich sądów apelacyjnych zawierają nazwę miejscowości stanowiącej siedzibę sądu.

Analizując obecną mapę podziału granic właściwości terytorialnej poszczególnych sądów apelacyjnych wskazać należy, że w okresie ostatniego dwudziestolecia w zakresie nazw poszczególnych sądów zaszły niewielkie zmiany, gdyż po utworzeniu dziesięciu sądów apelacyjnych 1.10.1990 r., dodatkowo utworzony został tylko jeden sąd apelacyjny. Bardzo istotne natomiast i szeroko zakrojone zmiany objęły w tym okresie obszary właściwości tych sądów.

Przed wszystkim zmieniły zasady określania tych obszarów, co wydaje się słuszne wobec braku powiązań pomiędzy mapą właściwości terytorialnej sądów a podziałem administracyjnym państwa. Pierwotne określenie obszarów właściwości było ściśle powiązane z granicami województw, obecnie natomiast obejmuje wyłącznie granice właściwości

terytorialnej sądów okręgowych, które nie wiążą się z podziałem administracyjnym państwa.

Istotne zmiany obszarów właściwości objęły Sądy Apelacyjne w Poznaniu, Gdańsku, Białymstoku, Łodzi, Rzeszowie, Warszawie, pozostając bez wpływu na dotychczasowe nazwy tych sądów.

Istotna nowelizacja przepisów regulujących obszary właściwości sądów apelacyjnych weszła w życie 1.8.2010 r. (rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 2.7.2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sądów apelacyjnych, sądów okręgowych i sądów rejonowych oraz ustalenia ich siedzib i obszarów właściwości, Dz.U. Nr 133, poz. 894). Na tej podstawie znaczącym zmianom uległy granice właściwości trzech sądów szczebla apelacyjnego, tj.: Sądów Apelacyjnych w Warszawie, Łodzi i Białymstoku, w ten sposób, że od 1.8.2010 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie obejmuje swą właściwością jedynie dwa Sądy Okręgowe mające siedzibę w Warszawie, zatem obszar właściwości tego Sądu uległ kolejnemu ograniczeniu natomiast poszerzeniu uległa właściwość terytorialna Sądu Apelacyjnego w Białymstoku, który objął swym zasięgiem także obszar właściwości Sądu Okręgowego Ostrołęce oraz Sądu Apelacyjnego w Łodzi, który objął swym zasięgiem także obszar właściwości Sądu Okręgowego w Płocku. Oba te Sądy Okręgowe przed 1.8.2010 r. należały do obszaru właściwości Sądu Apelacyjnego w Warszawie.

Projekt powyższej nowelizacji KRadS zaopiniowała negatywnie, co jednakże nie zostało uwzględnione przez Ministra Sprawiedliwości przy podejmowaniu decyzji o reorganizacji. W podjętej w tym przedmiocie uchwale z 13.5.2010 r. KRadS wskazała, że projekt nie doprowadzi do usprawnienia funkcjonowania sądów apelacji warszawskiej, ze względu na wagę i marginalną liczbę spraw, jaka jest przekazywana do sądu Apelacyjnego w Warszawie z sądów w Ostrołęce i Płocku, w odniesieniu do ogółu rozpoznawanych spraw w tym Sądzie. Rada podniosła, że uzasadnienie do projektu nie zawiera żadnych danych w tym przedmiocie, a jedynie porównuje istniejącą zaległość w Sądzie Apelacyjnym w Warszawie, Łodzi i Białymstoku w ujęciu statystycznym. W opinii KRadS podkreślono także negatywny skutek proponowanej zmiany w zakresie wzrostu wydatków z budżetu państwa, jak również wskazano na trudności komunikacyjne, co ma istotne znaczenie dla dostępności obywateli do sądu. Wszystkie te okoliczności stanowią o braku pogłębionej analizy, która powinna poprzedzać propozycje w zakresie zmian w strukturze sądów. W ocenie KRadS, powyższe uwagi, wyrażane także przy okazji wydawania innych uchwał w przedmiocie reorganizacji obszarów właściwości terytorialnej sądów, powinny być uwzględniane w procesie kształtowania optymalnej struktury organizacyjnej sądów, jednakże najczęściej są pomijane przez Ministra Sprawiedliwości, do którego należy podjęcie ostatecznej decyzji.

2. Obecny podział obszarów właściwości sądów wszystkich szczebli w kontekście nadanych im nazw oraz siedzib, zgodnie z rozporządzeniem

Ministra Sprawiedliwości z 7.10.2014 r. w sprawie ustalenia siedzib i obszarów właściwości sądów apelacyjnych, sądów okręgowych i sądów rejonowych (Dz.U. z 2014 r. poz. 1407 ze zm.) ukształtował obowiązującą od 1.1.2017 r. mapę sądów okręgowych w ramach okręgów apelacyjnych, z ustaleniem następujących nazw sądów, ich siedzib i przypisanych do ich obszarów właściwości sądów rejonowych, która przedstawia się następująco:

1) w obszarze właściwości Sądu Apelacyjnego w Białymstoku (5 sądów okręgowych, 26 sądów rejonowych):

- a) Sąd Okręgowy w Białymstoku – obejmujący obszar właściwości Sądów Rejonowych w: Białymstoku, Bielsku Podlaskim i Sokółce,
- b) Sąd Okręgowy w Łomży – obejmujący obszar właściwości Sądów Rejonowych w: Grajewie, Łomży, Wysokiem Mazowieckiem i Zambrowie,
- c) Sąd Okręgowy w Olsztynie – obejmujący obszar właściwości Sądów Rejonowych w: Bartoszycach, Biskupcu, Giżycku, Kętrzynie, Lidzbarku Warmińskim, Mrągowie, Nidzicy, Olsztynie, Pisz i Szczytnie,
- d) Sąd Okręgowy w Ostrołęce – obejmujący obszar właściwości Sądów Rejonowych w: Ostrołęce, Ostrowi Mazowieckiej, Przasnyszu, Pułtusk i Wyszku,
- e) Sąd Okręgowy w Suwałkach – obejmujący obszar właściwości Sądów Rejonowych w: Augustowie, Ełku, Olecku i Suwałkach;

2) w obszarze właściwości Sądu Apelacyjnego w Gdańsku (6 sądów okręgowych, 42 sądy rejonowe):

- a) Sąd Okręgowy w Bydgoszczy – obejmujący obszar właściwości Sądów Rejonowych w: Bydgoszczy, Inowrocławiu, Mogilnie, Nakle nad Notecią, Szubinie, Świeciu, Tucholi i Żninie,
- b) Sąd Okręgowy w Elblągu – obejmujący obszar właściwości Sądów Rejonowych w: Braniewie, Działdowie, Elblągu, Hawie, Nowym Mieście Lubawskim i Ostródzie,
- c) Sąd Okręgowy w Gdańsku – obejmujący obszar właściwości Sądów Rejonowych w: Gdańsk-Południe w Gdańsku, Gdańsk-Północ w Gdańsku, Gdyni, Kartuzach, Kościerzynie, Kwidzynie, Malborku, Sopocie, Starogardzie Gdańskim, Tczewie i Wejherowie,
- d) Sąd Okręgowy w Słupsku – obejmujący obszar właściwości Sądów Rejonowych w: Bytowie, Chojnicach, Człuchowie, Lęborku, Miastku i Słupsku,
- e) Sąd Okręgowy w Toruniu – obejmujący obszar właściwości Sądów Rejonowych w: Brodnicy, Chełmnie, Golubiu-Dobrzyniu, Grudziądzu, Toruniu i Wąbrzeźnie,
- f) Sąd Okręgowy we Włocławku – obejmujący obszar właściwości Sądów Rejonowych w: Aleksandrowie Kujawskim, Lipnie, Radziejowie, Rypinie i Włocławku;

3) w obszarze właściwości Sądu Apelacyjnego w Katowicach (4 sądy okręgowe, 29 sądów rejonowych):

- a) Sąd Okręgowy w Bielsku-Białej – obejmujący obszar właściwości Sądów Rejonowych w: Bielsku-Białej, Cieszynie i Żywcu,
- b) Sąd Okręgowy w Częstochowie – obejmujący obszar właściwości Sądów Rejonowych w: Częstochowie, Lublińcu, Myszkowie i Zawierciu,
- c) Sąd Okręgowy w Gliwicach – obejmujący obszar właściwości Sądów Rejonowych w: Gliwicach, Jastrzębiu-Zdroju, Raciborzu, Rudzie Śląskiej, Rybniku, Tarnowskich Górach, Wodzisławiu Śląskim, Zabrze i Żorach,
- d) Sąd Okręgowy w Katowicach – obejmujący obszar właściwości Sądów Rejonowych w: Będzinie, Bytomiu, Chorzowie, Dąbrowie Górniczej, Jaworznie, Katowice-Wschód w Katowicach, Katowice-Zachód w Katowicach, Mikołowie, Mysłowicach, Pszczynie, Siemianowicach Śląskich, Sosnowcu i Tychach;

4) w obszarze właściwości Sądu Apelacyjnego w Krakowie (4 sądy okręgowe, 33 sądy rejonowe):

- a) Sąd Okręgowy w Kielcach – obejmujący obszar właściwości Sądów Rejonowych w: Busku-Zdroju, Jędrzejowie, Kielcach, Końskich, Opatowie, Ostrowcu Świętokrzyskim, Pińczowie, Sandomierzu, Skarżysku-Kamiennej, Starachowicach, Staszowie i Włoszczowie,
- b) Sąd Okręgowy w Krakowie – obejmujący obszar właściwości Sądów Rejonowych w: Chrzanowie, dla Krakowa-Krowodrzy w Krakowie, dla Krakowa-Nowej Huty w Krakowie, dla Krakowa-Podgórze w Krakowie, dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie, Miechowie, Myślenicach, Olkuszu, Oświęcimiu, Suchej Beskidzkiej, Wadowicach i Wieliczce,
- c) Sąd Okręgowy w Nowym Sączu – obejmujący obszar właściwości Sądów Rejonowych w: Gorlicach, Limanowej, Nowym Sączu, Nowym Targu i Zakopanem,
- d) Sąd Okręgowy w Tarnowie – obejmujący obszar właściwości Sądów Rejonowych w: Bochni, Brzesku, Dąbrowie Tarnowskiej i Tarnowie;

5) w obszarze właściwości Sądu Apelacyjnego w Lublinie (4 sądy okręgowe, 30 sądów rejonowych):

- a) Sąd Okręgowy w Lublinie – obejmujący obszar właściwości Sądów Rejonowych w: Białej Podlaskiej, Chełmie, Kraśniku, Lubartowie, Lublin-Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku, Lublin-Zachód w Lublinie, Łukowie, Opolu Lubelskim, Puławach, Radzynie Podlaskim, Rykach i Włodawie,
- b) Sąd Okręgowy w Radomiu – obejmujący obszar właściwości Sądów Rejonowych w: Grójcu, Koziennicach, Lipsku, Przysusze, Radomiu, Szydłowcu i Zwoleniu,

- c) Sąd Okręgowy w Siedlcach – obejmujący obszar właściwości Sądów Rejonowych w: Garwolinie, Mińsku Mazowieckim, Siedlcach, Sokołowie Podlaskim i Węgrowie,
  - d) Sąd Okręgowy w Zamościu – obejmujący obszar właściwości Sądów Rejonowych w: Biłgoraju, Hrubieszowie, Janowie Lubelskim, Krasnymstawie, Tomaszowie Lubelskim i Zamościu;
- 6) w obszarze właściwości Sądu Apelacyjnego w Łodzi (5 sądów okręgowych, 34 sądy rejonowe):**
- a) Sąd Okręgowy w Kaliszu – obejmujący obszar właściwości Sądów Rejonowych w: Jarocinie, Kaliszu, Kępnie, Krotoszynie, Ostrowie Wielkopolskim, Ostrzeszowie i Pleszewie,
  - b) Sąd Okręgowy w Łodzi – obejmujący obszar właściwości Sądów Rejonowych w: Brzezinach, Kutnie, Łęczycy, dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi, dla Łodzi-Widzewa w Łodzi, Łowiczu, Pabianicach, Rawie Mazowieckiej, Skierniewicach i Zgierzu,
  - c) Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim – obejmujący obszar właściwości Sądów Rejonowych w: Bełchatowie, Opocznie, Piotrkowie Trybunalskim, Radomsku i Tomaszowie Mazowieckim,
  - d) Sąd Okręgowy w Płocku – obejmujący obszar właściwości Sądów Rejonowych w: Ciechanowie, Gostyninie, Mławie, Płocku, Płońsku, Sierpcu, Sochaczewie i Żyrardowie,
  - e) Sąd Okręgowy w Sieradzu – obejmujący obszar właściwości Sądów Rejonowych w: Łasku, Sieradzu, Wieluniu i Zduńskiej Woli;
- 7) w obszarze właściwości Sądu Apelacyjnego w Poznaniu (3 sądy okręgowe, 32 sądy rejonowe):**
- a) Sąd Okręgowy w Koninie – obejmujący obszar właściwości Sądów Rejonowych w: Kole, Koninie, Słupcy i Turku,
  - b) Sąd Okręgowy w Poznaniu – obejmujący obszar właściwości Sądów Rejonowych w: Chodzieży, Gnieźnie, Gostyniu, Grodzisku Wielkopolskim, Kościanie, Lesznie, Nowym Tomysłu, Obornikach, Pile, Poznań-Grunwald i Jeżyce w Poznaniu, Poznań-Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu, Poznań-Stare Miasto w Poznaniu, Rawiczu, Szamotułach, Śremie, Środzie Wielkopolskiej, Trzciance, Wągrowcu, Wolsztynie, Wrześni i Złotowie,
  - c) Sąd Okręgowy w Zielonej Górze – obejmujący obszar właściwości Sądów Rejonowych w: Krośnie Odrzańskim, Nowej Soli, Świebodzinie, Wschowie, Zielonej Górze, Żaganiu i Żarach;
- 8) w obszarze właściwości Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie (4 sądy okręgowe, 20 sądów rejonowych):**
- a) Sąd Okręgowy w Krośnie – obejmujący obszar właściwości Sądów Rejonowych w: Brzozowie, Jasle, Krośnie, Lesku i Sanoku,
  - b) Sąd Okręgowy w Przemyślu – obejmujący obszar właściwości Sądów Rejonowych w: Jarosławiu, Lubaczowie, Przemyślu i Przeworsku,